

SOSYAL GÜVENLİĞİN DÜŞÜNSEL TEMELLERİ²

THE PHILOSOPHICAL FOUNDATIONS OF SOCIAL SECURITY

Mustafa BAYLAN*

Özet

Sosyal güvenlik sosyal risk nedeniyle gelir kaybına uğrayanlara gelir temin eden refah devleti araçlarından biridir. Bu çalışma sosyal güvenliğin düşünsel temellerini klasik, sosyalist ve sosyal liberal görüş çerçevesinde incelemektedir. Genel anlamda, refah devletinin sosyal güvenlik uygulaması klasik ve sosyalist iktisadi düşüncede kendine yer bulamazken, sosyal liberal düşünce sosyal güvenlik uygulamalarını sosyal adalet açısından gerekli ve zorunlu görmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Güvenlik, İktisadi Düşünce, Klasikler, Sosyalistler, Sosyal Liberaller.

Abstract

Social security is the one of the tools of welfare state to protect individuals from financial hardships. This study concerns with the philosophical foundations of social security with regard to classic, socialism and social liberalism. In general meaning, although social

² Bu çalışma KSÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı'nda yapılan doktora tezinden türetilmiştir

*Öğr. Gör. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Pazarcık MYO, email: m_baylan@ksu.edu.tr

security dont find any place in classic norsocialist economic thought, in terms of social justice it is necessary in social liberal thought.

Key Words: Social Security, Economic Thought, Classics, Socialists, Social Liberals.

Giriş

İktisadi sorunlar ve bu sorunlara çözüm yaklaşımları insanoğlunun yeryüzündeki ilk günlerine kadar gitmektedir. Özellikle sosyal güvenlikle ilgili olarak iktisadi düşünceler üretim faktörlerinin mülkiyetinde belirginleşmenin, kitlesel üretimin ve ticaretin artmasıyla daha fazla gelişme imkânı bulmuştur. Sosyal güvenliğin düşünsel temelleri liberal (klasik), sosyalist ve sosyal liberal görüş olmak üzere üç görüşe dayanır.

Liberal iktisadi düşüncenin temel ilkelerinin başında özel mülkiyet, bireysel özgürlük, özel teşebbüs, minimum devlet, rekabete dayalı bir piyasa sistemi vardır. Bu düşüncenin taraftarları, paylaşımında korunmaya ihtiyaç duyanları hariç tutmak şartıyla, üretimden elde edilen hasılanın üretim faktörleri sahipleri arasında nasıl paylaşılacağına piyasada karar verilmesi gerektiğini savunmaktadırlar. Sosyalist görüşün temel ilkelerini kamu mülkiyeti, sınırlı bireysel özgürlük, merkezi planlama ve millileştirilerek devletin yönetimi oluşturmaktadır. Sosyal liberal görüş ise piyasa ekonomisi içinde rekabete dayalı bir üretim gerçekleştirilmesini ancak gelir paylaşılırken, üretim fazlasının daha adil dağıtılabilmesi için devletin müdahale edeceği bir mekanizmayı savunmaktadır. Günümüzde, sosyalist düşünceye dayanan sosyal güvenlik sistemi kalmadığından, toplumlar liberal ve sosyal liberal düşünceye göre şekillenen sosyal güvenlik sistemlerini tercih etmektedirler.

Çalışmada klasik, sosyalist ve sosyal liberal iktisatçıların sosyal güvenliğe yönelik görüşleri tanıtılmaya çalışılmış ve bu görüşlere yöneltilen eleştiriler üzerinde durulmuştur.

Sosyal Güvenliğin Düşünsel Temelleri

Liberal (Klasik) Düşünce

Liberal düşünce, Adam Smith (1723-1790) ile başlamış ve David Ricardo (1772-1823) ve Thomas Robert Malthus'un (1776-1834) katkılarıyla bir düşünce okulu hâline gelmiştir. Liberal düşünce yirminci yüzyılda Milton Friedman ve Friedrich Von Hayek ile ağırlığını korumuştur.

Adam Smith (1723-1790)

19. yüzyılın başlarında politik iktisadın kurucularından olan Adam Smith, bugünkü anlamda entelektüel tartışma yaratan, devletin refah yasaları çıkarmakla piyasanın işleyişini

bozup bozmadığı veya sosyal güvenlik uygulamaları ile ekonomiye yük getirip getirmediği tartışmaları ile muhatap olamamıştır. Smith, endüstri öncesi dönemin ekonomistidir. Smith, eserlerini burjuvazinin Avrupa çapında feodalizme ve feodalizmin kalıntılarına karşı egemenlik mücadelesi verdiği bir dönemde ortaya koymuştur. Smith, “İskoç Aydınlanması” ekolünün önde gelen temsilcilerinden birisiydi ve diğer aydınlanma düşünürleri gibi aklın, adaletin, refahın ve eşitliğin hüküm sürdüğü “iyi bir toplum” düşünüyordu (Kaymak, 2013: 4). Onun döneminde, yoksullara yapılan düşük düzeydeki yardım haricinde bir refah ve sosyal güvenlik uygulaması yoktu. İşçi sınıfının, ekonomik hayat içindeki önemi yok denecek kadar azdı (Heilbroner, 2008: 63). Bu ortam içerisinde Smith’in devlete neden sosyal güvenlik içerikli görevler yüklediği daha net anlaşılmaktadır. Smith, devlete sadece savunma, adalet ve bayındırlık olmak üzere üç ana görev yüklemiştir (Smith, 2013: 767-804). Adam Smith, bireylerin egoizm ve özgecillekle güdülendiğini kabul etmesine rağmen, liberal görüşte olanlar kendilerini haklı çıkarmak için daha çok bencilliğe vurgu yapmaktadırlar (Land, 2011: 77). Bencil bir varlık olan insanın özgeci kararlar alabilmesini kendisini bir başkasının yerine koyabilme ve başkasının ne düşündüğünü anlayabilme yeteneğine bağlamaktadır (Heilbroner, 2008: 43). Adam Smith, özgeciliğin aile içinde önemli olduğunu da kabul eder, çünkü “onun yaptıkları, onların mutluluğu ya da ıstırapı üzerinde doğal ve genel olarak en büyük etkiyi doğurur. Ne var ki politik iktisat aileyi kendi sahasının dışında tutmuş bunun yerine rasyonel egoist ve bağımsız bireylerden oluşan insan toplumu modelleri geliştirmeye odaklanmıştır (Land, 2011: 77).

Smith, herkesin sandığı gibi, etkin ve geleceği parlak burjuvazinin doktriner bir savunucusu değildir. Smith, herhangi bir sınıfın çıkarlarını savunma gayretine girmemiştir. Smith büyük resme bakmış ve ülkenin refahıyla ilgilenmiştir. Ona göre toplumsal refah, eşit miktarlarda olmasa da, toplumdaki bütün bireylerin tüketimlerinin toplamından oluşmaktadır (Heilbroner, 2008: 49). Smith’e göre, bir toplumun büyük bir kısmının yoksulluk ve sefalet içinde olması, o toplumu asla gelişmiş ve mutlu bir toplum yapmaz. Toplumu sürekli olarak geliştiren ve yoksulluğu azaltan muazzam bir makine gibi toplumun bütününe harekete geçiren gizli bir dinamik bulunmaktadır. İşte bu dinamizm uzmanlaşma ve iş bölümüdür. Uzmanlaşma ve iş bölümü, zenginliği en alt tabakadaki insana kadar yayma kapasitesidir. Smith’in zamanında yoksul işçilerin kendi semtlerinden dışarı çıkmaları yasaklanmış ve başka iş bulmaları engellenmişti. Adam Smith bu duruma, emeğin verimli yerlere kaymasını engellediğinden karşı çıkmıştır (Heilbroner, 2008: 55-63). Smith, emeğin bol mükafat

görmesini ulusal zenginliğin belirtisi olarak görmüştür. Ücretlerin yüksek olmasını sağlıklı nesillere sahip olmak için de istemiştir (Smith, 2013: 87).

Smith'e göre toplumu bolluk ve zenginliğe götüren yol ise piyasa mekanizmasıdır. Piyasa sistemi içindeki zenginliği ve verimliliği arttıran iki kural vardır. Birincisi, birikimi yani yatırımları servete dönüştürme yasasıdır. Smith, serveti eritecek verimsiz hayırseverliği reddetmektedir. Aynı zamanda Smith, sermaye birikimini daha çok sosyal fayda olarak görür. Ona göre, sermaye makine için kullanılırsa, kapitalistin sermayesini, işçinin verimliliğini ve toplumun refah ve de zenginliğini arttıracaktır. İkinci kural ise nüfus yasasıdır. Birikimin ilk etkisi işçi sınıfının ücretlerini yükseltmek olacaktır. Çalışan kesimin zenginleşmesi sayısının artmasına neden olacaktır. Emek arzındaki artış ücretlerin asgari geçim düzeyine yani doğal düzeye inmesine neden olacaktır. Ona göre, bu sarmalda en kazançlı kesim toprak sahipleri olacaktır. Adam Smith'e göre, devlet müdahalesinin en düşük düzeyde olması kuşkusuz en iyisidir. Savurgan, sorumsuz ve verimsiz olmasına rağmen yine bu devlet bazı önleyici sıkıntılara katlanmadıkça işçiler insani değerlerini yitirecektir (Heilbroner, 2008: 58-62).

Kısaca, Smith toplumsal refaha giden yolun bireysel refahı maksimizasyonundan geçtiğini vurgulamıştır. Smith'e göre kişisel çıkarlar sosyal servete ve refaha ulaşmanın kaynağıdır. Smith'in bireyciliği gözü kapalı bir bireycilik değildir. Ona göre iktisadi hayat görünmez el yardımıyla eksiksiz bir biçimde işler, bundan dolayı da hükümetlerin ekonomiye müdahalesine gerek yoktur. Sosyal refaha zarar verecek bütün oluşumları rekabetin bertaraf edeceğine inan Smith, devlete müdahale hakkını sadece sosyal refah söz konusu olduğunda tanımıştır.

David Ricardo (1772-1823)

David Ricardo, iktisadi olaylara hep "çatışma" zemininde bakmıştır. Bu çatışma ona göre toplumsal sınıflar arasında meydana gelmektedir (Heilbroner, 2008: 74). Çatışmanın ana nedeni ise bölüşümdür. Söz konusu sınıflardan birincisi, iktisadi enerjinin vazgeçilmez parçası işçilerdir. İşçiler, yaratılan gelirden ücret adı altında pay alırlar. Ricardo, ücretlerin asgari geçim düzeyinde olduğunu varsaymaktadır. Ücretin bir piyasa değeri, bir de doğal değeri vardır. Emeğin piyasa fiyatı, ona gerçekte ödenen fiyattır ve arzın talebe oranını düzenleyen doğal işleyişle belirlenir; emek kıt olduğunda pahalı, bol olduğunda ucuzdur. Emeğin doğal fiyatı, emekçinin kendisini ve ailesini geçindirmesi için gereken besin, ihtiyaç maddesi ve keyif eşyası fiyatı tarafından belirlenir. Besin ve temel ihtiyaç maddelerinin fiyatı yükselirse emeğin doğal fiyatı da yükselir, düşerse emeğin doğal fiyatı da düşer. Toplum ilerledikçe emeğin doğal fiyatı da yükselme eğilimi gösterir. Çünkü söz konusu doğal fiyatı

belirleyen ana mallardan biri, üretilmesi giderek zorlaştığı için pahalalanmaktadır (Ricardo, 2013: 67-68).

Sermayedarlar, ikinci sınıfı oluştururlar ve yaratılan gelirden aldıkları pay ise kârdır. Onların tek amacı biriktirmektir. Sermayedarların arasına girmek kolay değildir. Bunu, kendi aralarında rekabet ederek, kârlı ticaret yaparak ve kârları hiç etmeyerek başarmaktadırlar (Heilbroner, 2008: 86). Kârın ortaya çıkması için satış fiyatından emek ve toprağın payı çıkınca kalan değer artı olması gerekir, Ricardo'ya göre kâr artıktır. Ekonomide ücretler ve rantlar sürekli arttığından kârlar düşme eğilimi gösterir (Ricardo, 2013: 69).

Üçüncü sınıf ise toprak sahipleridir. Ricardo, toplumun örgütlenme biçiminden tek yararlananların toprak sahiplerinin olduğunu ileri sürmüştür. Emekçi sınıf ancak çalıştığında ona bir ücret ödeniyordu. Ama toprak sahibi, hiçbir şey yapmıyor sadece toprağın gücünden faydalanıyordu (Heilbroner, 2008: 86). Ricardo, toprak sahibinin gelirini yani rantını, toprağın özgün ve yok edilemez güçlerini kullanarak elde edilen üründen toprak sahibine ödenen parça ve verimli toprağın insanların artan ihtiyaçlarına göre kıt olmasının yarattığı bir unsur olarak görmüştür (Öztürk, 2010: 64).

Ricardo'ya göre, ücretler doğal fiyatla buluşma eğilimindedir. Emeğin piyasa fiyatı doğal fiyatının altına düştüğünde, emekçilerin yaşam koşulları sefaletе varacak düzeye düşebilir. Bu, emek arzını azaltır. Sermayedeki artış, hem emek talebinin yükselmesine hem de ücretlerin yükselmesine neden olur. Sermaye artışı hem tedrici hem de devamlı ise, o zaman emeğe olan talep, insanların çoğalması için sürekli bir dürtü oluşturacak, artan nüfus işçi miktarını çoğaltarak piyasada gerçekleşen ücretlerin doğal seviyesine inmesine neden olacaktır. Piyasa ücretleri uzun süre doğal ücretlerin üzerinde kaldığı zaman, uzun dönemde, nüfus artacak ve artan işgücü arzı ücretlerin asgari düzeye inmesine yol açacaktır. Ücretleri arz talep mekanizması belirleyecektir (Ricardo, 2013: 77).

Ricardo'ya göre, yoksul yasalarının net ve doğrudan etkisi, piyasa kurallarına aykırıdır. Söz konusu yasalar iyi niyetle düşünülmüş olmasına rağmen yoksulların koşullarını düzeltmeye değil, hem zengin hem yoksulun koşullarını kötüleştirmeye eğilimlidir. Yoksulu daha refah içinde yaşatma yerine, zengini yoksul hâle getirecek şekilde tasarlanmışlardır (Ricardo, 2013: 78). Ricardo, yoksulların dostu olan herkesten söz konusu yasaların kaldırılmasını savunmalarını istemiştir. Çünkü Ricardo'ya göre, yoksul yasaları yoksulların erken tedbirsiz evliliklerini çoğaltmakta, sayıca artmalarını sağlamakta, iş aramalarına gerek bırakmadan güvence sağlamaktadır (Ricardo, 2013: 79). Ricardo, yoksul yasalarının

kapsamının tedricen daraltılması; yoksulların, sadakalara değil kendi bileğine güvenmesi gerektiği hususunda eğitilmesi gerektiğini savunmuştur.

Yoksula yardım vergisinin, çiftçiye, ödediği rant oranında tahakkuk ettirildiği iddiasını reddetmektedir. Ona göre, bu doğru olsaydı, tarım sınıfı tarafından ödenen yoksula yardım vergisi, bütünüyle toprak sahibinin omuzlarına yüklenir ve ham mahsul tüketicilerine kaydırılmazdı. Ricardo, çiftçinin ödemesi gereken yoksula yardım vergileriyle birlikte tüm harcamalarını telafi edecek şekilde mahsulün fiyatını hesaplayacağını ve mahsulün fiyatının yükseleceğini ileri sürmüştür. Aksi takdirde çiftçi, toprağını iyileştirme yoluna gitmez. Bu durumda vergi tamamen tüketici tarafından yüklenilmiş olacaktır. Ona göre, yoksula yardım vergileri olmasaydı zahire fiyatları daha düşük olacak, ücretler düşecek ve sermayedar için ise daha yüksek kâr oranı sağlanacaktır (Ricardo, 2013: 226-228). Kısaca, Ricardo kendi zamanının sosyal güvenlik kurumu olan yoksul yasalarına karşı gelerek, sosyal güvenlik sistemine muhalif olduğunu göstermiştir.

Thomas Robert Malthus (1766 - 1834)

Sosyal güvenlik karşıtlarından bir diğeri de Thomas R. Malthus'dur. Malthus açısından insanlığın önünde en büyük tehlike, önlenemez ancak tedbir alınabileceği olan nüfus artışıdır. Ona göre, insanoğlunun bir kısmı şu veya bu nedenden dolayı sefaletle maruz kalacaktır. İnsan sayısı ile gıda miktarı arasında açığın kapatılması gerekir. Bu açığın kapatılması ancak insan sayısının azaltılması ile mümkündür. Bunun ilkel biçimleri arasında, yeni doğmuş çocukların öldürülmesi, savaş, hastalık, kıtlık ve özellikle yoksulluk ile vardır (Heilbroner, 2008: 81). Nihai amaç, nüfusla yiyecek miktarının aynı düzeye getirilmesidir. Malthus, yoksulluk yasalarına nüfusla yiyecek miktarı arasındaki dengeyi nüfus lehine bozduğundan en baştan karşı çıkmıştır. Malthus'a göre, yoksulların durumunun iyileştirilmesinde yapılabilecek tek şey "Yoksullar Yasası"nın kaldırılmasıdır (Meek, 2013: 27). Malthus'a göre, yoksulların yoksul olmasının nedeni kendileridir. Yoksulların yardım almasını sakıncalı bulmuştur. Çünkü yoksul yardımları, gıda miktarını artırmadan nüfusun artmasına neden olmaktadır. Gıda miktarı artmadığından herbir bireye düşen pay daha da küçülecektir. Bu durum fiyatlarda artışa ve reel ücretlerde ise azalışa neden olacaktır. Böylece, yoksul yasaları, tek sermayeleri emekleri olan işçi sınıfının daha da yoksullaşmasına katkı sağlayacaktır. Günü kurtarma telaşı içinde olan emekçi yoksul grubun geleceğe dair hiçbir beklentisi olmayacaktır. Daha fazla tüketmek için ya daha fazla çalışmak ya da emek arzını artırmak gerekecektir. Yoksul yasalarının yaratmış olduğu yoksul nüfus artışına bağlı olarak artan emek arzı ücretlerin daha da düşmesine neden olacaktır. Böylece yoksul kesim

daha çok çalışmasına rağmen zenginleşmeyip fakirleşecektir. Yapılan yardım miktarı kâfi gelmediğinden yoksullar yardımlara daha da bağı hâle gelecek ve ahlak olarak zaafiyet içine düşeceklerdir (Maltus, 15.05.2013, www.econlib.org).

Malthus'a göre, yoksulların yardım istemeye hiçbir hakları yoktur. Hayat mücadelesi, tabiatın bir hikmetidir ve insanların tembelleşmesini engellemektedir. Malthus, sahiplenilmiş bir dünyaya gözlerini açan bir bebeğin, ebeveyninin kendisine bir geçim imkânı temin edemiyorsa ve toplum onun emeğini istemiyorsa, yiyeceklerden en ufak bir pay isteme hakkının olmadığını ileri sürmüştür. Hatta gerçekte, onun, bulunduğu yerde bir işi yoktur. Tabiatın büyük sofrasında ona boş yer yoktur. Doğa, ona defolmasını söyler ve sofradaki bazı konukların acıma duygularını uyandırmayacak olursa, kendi buyruğunu derhâl yerine getirir. Ama bu konuklar sıkışarak yeni gelene yer açarsa, ortaya derhâl başka yabancılar çıkacak ve aynı iyiliği onlar da isteyecektir (Meek, 2013: 28). Bu, aslında bir hayır değildir. Ne var ki, yoksul sayısı sonradan çoğalacağına göre, böyle bir hayırseverlik, aslında sadece bir zulümdür (Heilbroner, 2008: 75). Her ne kadar daha sonraları katı tutumunu yumuşatmışsa da, temel olarak yoksul yardımları sisteminin tamamen kaldırılmasını, ancak zor durumda kaldığında, yardımların disiplin altında ve çalışma evlerinde verilebileceğini savunmuştur. Malthus'a göre yardım, şartları ne kadar ağırlaştırılırsa o kadar çok gerçek yoksula ulaşılabilir (Kovancı, 2002: 265). Kısaca Malthus, yoksullara yaşama şansı bile vermemekte ve yoksul yardımları sonrasında harcanacak gelirin kalmayacağına inanmaktadır.

Milton Fridman (1912-2006)

Neo-liberal düşünce, bir refah devletini oluşturan kamu finansmanlı, devletçe sunulan ve düzenlenen kurumların çoğunluğuna duyulan ihtiyacı temelden reddetmektedir. Bu düşünce, kamu refah sistemlerinin pahalı, verimsiz ve gereksiz olduğu inancında olması nedeniyle kamu refah sistemlerini savunanların görüşlerine katılmamaktadırlar. Bu düşüncenin kökleri klasik liberal düşünceye ve özellikle Adam Smith'in düşüncelerine dayanmaktadır. Bireysel özgürlük ve serbest piyasa mekanizması neo-liberal fikirlerin temelini oluştururken bu düşüncede çok az değişiklik meydana gelmiştir. 20.yy'ın son dönemlerindeki neoliberalizm Milton Fridman ve Friedrich Von Hayek'in eserlerinde vücut bulmuştur (Ellison, 2011: 88)

Friedman, sosyal güvenliği satın alma zorunluluğu, kamusal olma ve gelir dağılımı aracı olarak kullanılması nedeniyle kurulu düzenin zorbalığı olarak görmektedir. Ona göre, sosyal güvenliğin ne liberal ilkelere ne de başka herhangi bir ilkeye dayanan haklılık payı yoktur. Sosyal güvenlik uygulamalarını üç başlık altında reddetmektedir. Birincisi, Friedman

çok çeşitli sınıflardan kişilerin belirli yaşam boyu gelir sigortasını satın alma zorunluluğunda bırakılmasını kabul etmemektedir. Ona göre sosyal güvenlik uygulamasının zorunlu olmaması gerekir. Friedman'a göre, eğer bir kişi yalnız bugün için yaşamayı, gelirini şimdiki zevklerine harcamayı ve yaşlılıkta ise kıt kanaat geçinmeyi tercih ediyorsa, ona aksini yaptırmaya hiç kimsenin hakkı yoktur. Liberal ilkelere dayanarak Friedman, sosyal güvenliği uygulamasının tek haklı gerekçesini, ileri görüşsüz insanların kendi eylemlerinin sonucuna sadece kendilerinin katlanmak zorunda kalmaması ve toplumun diğer üyelerine de yüklemesi olarak görmektedir. Yoksul ve yaşlı kimselere sefalet içinde yaşamaması için bağışlarla yardımcı olunması bile bir maliyettir. Friedman'a göre, bireyi emeklilik sigortası satın almaya zorlamak, onun yararına olduğu için değil de, toplumun geride kalan kesimin yararına olduğu için savunulmalıdır (Friedman, 2011: 254). Friedman'a göre emeklilik sigortasının zorunlu tutulması, küçük kazançlar için büyük maliyetlere katlanmak demektir. Genç yaşta gelirin büyük bir kısmı üzerinde kontrolden vazgeçmektir. Sosyal güvenliğin devletleştirilmesi rekabetin ortadan kalkmasına ve özel düzenlemelerin gelişmemesine neden olmaktadır. Bürokrasinin artması demektir. Nihai olarak, bunların hepsi bir yaşlının kamuya yük olmaması için yapılmaktadır (Friedman, 2011: 259). Friedman, özel yardımseverliği, kamu yardımseverliğine tercih etmektedir. Ona göre, yoksulluğun ortadan kaldırılması için a) yoksullara yönelik programların geliştirilmesi ve b) bu programların piyasa işleyişini bozmaması gerekir. Friedman'a göre, yoksul bir çiftçiye yardım, çiftçi olduğu için değil yoksul olduğu için yapılmalıdır (Friedman, 2011: 260). İkinci olarak Friedman, yaşam boyu gelir sigortasının devletten satın alma zorunluluğuna yani yaşlılık sigortasının devletleştirilmesi şartına karşı çıkmaktadır. Friedman, sigortaların devletleştirilmemesinin gereğini çok farklı nedenlere dayandırmaktadır. Bunların başında devletleştirmenin ölçek ekonomisi avantajlarını yaratmaması gelmektedir. Ona göre, sosyal sigorta kurumunun kendi büyüklüğünden dolayı fiyat kırarak rakiplerinden daha fazla satması gerekir. Bunun içinde sigortayı zorunlu kılmaya gerek yoktur. Eğer fiyat kırarak onlardan daha fazla satamıyorsa, o zaman büyük ölçekte ekonomik olma durumu geçerli değildir. Diğer neden ise, sigortanın zorunlu satılmasının bireysel seçme özgürlüğünü, özel girişim rekabetini ve çeşitlilik ile farklılığı yok ettiğini savunmaktadır. Oysa devlet, ona göre, özgürlükleri artırması gerekmektedir. Friedman'ın sosyal güvenlik uygulamalarını ret etmesinin üçüncü nedeni ise yüksek maliyetlerdir. Ona göre, toplanan primler ehil olmayanların elinde layıkıyla değerlendirilmediğinden maliyetler yüksek olmakta ve bu da devletçe işletilmenin ekonomik olmayan diğer yönüdür (Friedman, 2011: 252).

Friedman'a göre sosyal güvenlik, gelir dağılımının yeniden düzenlenmesi için bir araç olamaz. Ona göre sistem iki şekilde dağıtım yapmaktadır. Ya sosyal güvenlik sisteminden faydalananların kendi içinde ya da genel vergi yükümlülerinden sosyal güvenlik sisteminden faydalananlara şeklinde olmaktadır. Friedman, sistemin fayda-maliyet yapısının adil olmadığını savunmaktadır. Ona göre, sisteme genç yaşta girip, çok ödeyip az faydalanmanın ve ileri yaşlarda girip, az ödeyip çok faydalanmanın savunulacak hiçbir gerekçesi yoktur. Çünkü ödemelerin faydalananların servet düzeyine bakılmaksızın yapılmasından dolayı veya yoksul da zengin de aynı miktar da faydalandığından gelir dağılımını düzenleyici hiçbir yanı yoktur. Diğer yandan, yardımlar vergilerle finanse edilmekte ve bu vergiler belirli bir tavana kadar tek oranlıdır. Bu, yüksek gelirlilerden düşük, düşük gelirlilerden ise yüksek vergi alınması anlamına gelmektedir. Friedman, zengin yaşlılara yardım amacıyla çalışan gençlerin vergilendirilmesinin ya da bu amaçla bordrolu ücretlilerden alınacak vergilerin artırılmasının akla yatkın bir gerekçesinin olmayacağını savunmaktadır.

Friedman, sistemin kendi kendini finanse edememesi nedeniyle devlet desteği ile finanse edilmesine karşı çıkmakta ve bunu için haklı bir gerekçenin olmadığını ileri sürmektedir. Yoksullara yardım isteğini kabul etmesine rağmen Friedman, yoksul olup bakılmaksızın sadece yaşlı olduğu gerekçesiyle yardım yapılmasını akla uygun bir davranış olarak görmemektedir. Diğer yandan Friedman, OASDI (Old Age, Survivor and Disability Insurance) ile yüksek gelirlilerden düşük gelirlilere bir transfer yapıldığını ve bu yolla gelir dağılımında düzelmelerinin olduğu savını da akla aykırı bulmaktadır (Friedman, 2011: 249).

Son olarak Friedman, gelir dağılımının yeniden düzenlenmesinde vergileri sosyal sigorta uygulamasına tercih etmektedir. Gelir dağılımı düzenlenmesinde vergileme gücünü kullanmayan kamunu, arzu eden bireylerden bu tür sigortaları özel sigorta şirketlerinden satın almasına izin vermesini ve daha önemlisi devletleştirmemesini istemektedir. Friedman'a göre, görünmez elin gelişmedeki gücü, görünür elin gerilemedeki elinden daha üstündür (Friedman, 2011: 271).

Friedrich A. Hayek (1899-1992)

Hayek, risklere karşı bireysel sorumluluğun esas olduğu ve sosyal sigortalar alanında devlet ile özel sektörün rekabet ettiği, ayrıca sosyal yardımlarda devletin yanında gönüllü hayır kuruluşlarının da yer aldığı liberal sosyal güvenlik sisteminden taraf olmuştur. Onun düşünceleri özellikle IMF'in taraf olduğu "güvenlik ağı" yaklaşımına öncülük ettiği söylenebilir. Hayek, insanlara gelirlerinin bol olduğu dönemlerde kötü günler için tasarrufta bulunmalarını tavsiye etmektedir. O, tasarruflardaki artışın özel sigorta piyasalarını

geliştireceğine inanmaktadır. Ona göre, devletin görevi ise yalnızca bu sigorta şirketlerinin gelişmesini temin etmektir. Sosyal refahın kamu otoriteleri tarafından sağlanması etkinsizlik yaratır. Çünkü ihtiyaç ve tercihlerden bağımsız olarak herkese standart bir refah düzeyi sağlanması işe yaramaz. Ayrıca, ulusal düzeyde büyük çaplı sosyal refah organizasyonları, potansiyel olarak daha yüksek düzeyde refah sağlayabilecek olan diğer özel refah kurumlarının ortaya çıkmasına da engel olmaktadır. Ayrıca, ona göre, politikacıların vadettiği yüksek refah düzeyi ancak yüksek vergi (prim) düzeyi ile sağlanacağından, bu durum enflasyonun artmasına neden olur. Enflasyon ise yoksulluğu ve gelir dağılımını daha çok bozar (Fouarge, 2003 :13).

Hayek'e göre, iktisat politikasının toplumun bazı kesimlerine önceden belirli sonuçları garanti etmesi toplumun özgürlüğüne gölge düşürmektedir. Bundan dolayıda, sosyal adalet kavramını tamamen anlamsız ve sadece bir serap olarak görmektedir. Ayrıca, sosyal adalet düşüncesinin arkasında liberal düzenin ortadan kaldırılması yatmaktadır. Ona göre, toplumlarda sosyal adaleti belirleyecek kural ve bunu test edecek bir araç olmadığından, bu kurallar iktidarı elinde bulunduranlar tarafından kendilerine göre oluşturulacaktır. Halbuki piyasanın yaratacağı adalette hiç kimse keyfi davranamaz. Hayek'e göre, adalet ancak insan eylemine atfedilebilir. Hayek'e göre kendiliğinden gelişen ve hiç kimsenin bilinçli olarak yaratmadığı düzenin sonuçları adalet açısından değerlendirilemez. Dolayısıyla piyasaların doğal işleyişi sonrasında meydana gelen gelir dağılımı eşitsizliği bir adalet problemi değildir. Ona göre, adalet düşünceleri piyasa sonuçlarını "düzeltmek" için hiçbir haklılık yaratmaz. Muamele anlamında adalet, her bireyin, bütün iştirakçilerin adil biçimde davrandığı pazarda pazar ne sağlarsa onu almasını gerektirir. Sadece bireysel davranışın bir adaleti vardır, fakat ayrı bir "sosyal adalet" yoktur (Hayek, 1991). Dolayısıyla "refah ekonomisi" olarak adlandırılan şeyin amacı yanlıştır. Hayek, çalışamayacak durumda olanlara ve kimsesiz çocuklara devlet yardımını gerekli görmüştür. Ancak, nedeni ne olursa olsun, bu grupların dışındaki gruplar için (yoksullar, kadınlar, göçmenler, etnik gruplar vs.) gelir aktarıcı özel politikalar geliştirmeyi reddetmiştir. Bununla birlikte, piyasada gelir elde edemeyen bu belirli gruplara yapılacak ödemeyi bir adalet sorunu değil, bir vicdani bir mesele olarak görmüştür. Bu amaca ulaşmak için sosyal adaletin teminini sağlayacak özel amaçlı kanunların çıkarılmasına ve kurumların oluşturulmasına gerek yoktur. Diğer yandan Hayek, zorunlu genel sağlık ve işsizlik sigortasını savunmuştur (Kurt, 2006: 207; www.wikipedia.org, 01.02.2014).

Kısaca, Hayek en alttakiler hariç olmak üzere sosyal güvenlik sistemlerinin devlet tarafından yüklenilmesini kabul etmemektedir. Sosyal güvenlik alanında da piyasaya güvenilmesini ve piyasanın gelişmesi için düzenlemelerin yapılmasını savunmuştur. Refah uygulamalarıyla gelir dağıtımını kamuya aşırı yük getirmesinden dolayı işe yaramayacağı görüşündedir. Refah uygulaması ile birlikte refah uygulamalarının finansman kaynağı olan vergilerin de artacak olmasının, gelir dağılımı adaletsizliğini ve yoksulluğu daha da çoğaltacağını savunmuştur.

Sosyalist Düşünce

Ondokuzuncu yüzyılın başından siyasal tartışmaların en önemli konularından olan sosyalizmin sisteme dönüşmesi yirminci yüzyılın ikinci yarısında hız kazanmıştır. Sosyalizmin pek çok biçimi bulunmakla beraber, sosyalist perspektif temelde kapitalizmin yarattığı sonuca muhaliftir. İlk sosyalistler idealist ve ütopyacı olarak tanınmaktadırlar. Sosyalizm, Karl Marks (1818-1883) ile bilimsel sosyalist düşünce, sonraları Karl Polanyi (1886-1964) ile Marksist olmayan sosyalist düşünce ve James O'Connor (1930-) ve Clause Offe (1940-) ile Neo-Marksist düşünce olarak şekillenmiştir. Sosyalist düşünce genel anlamda kapitalist sistemin yarattığı sosyal güvenlik dâhil tüm refah devleti uygulamalarına karşıdır.

Karl Marx (1818-1883)

İlk sosyalistlerin düşünce yapısında ahlaki değerlerin yer alması onları idealist ve ütopyacı sosyalist yapmıştır. Ama Karl Marx'ın (1818-1883) düşünceleri sosyalizme bilimsellik kazandırmıştır. Marx'ın anlayışının merkezinde sosyal hayatın devamı için gereken doğal, fiziksel, teknolojik ve mali kaynakların bizatihi toplumun yapısını belirlediği inancı vardır (Dean, 2011: 119). Marx'a göre, sosyal yapıların belirleyicileri üretim tarzları ve üretim şartlarıdır. Sosyal yapıdaki yenilikler medeniyeti oluşturur. Marx, feodal toplumu yaratan etkin gücün "elle üretim" ve kapitalist toplumu meydana getiren etkin gücün ise "buhar gücüne bağlı üretim" olduğunu ileri sürmüştür. Marx'ın düşüncesindeki sosyal yapı içinde toplumsal sınıflar ön plana çıkmaktadır (Schumpeter, 2010: 32-60). Marx, bu konudaki görüşlerini 1848 yılında yayınlanan Komünist Manifesto'da şu cümlelerle ifade etmektedir: "Gelişmiş geçmiş bütün toplumların tarihi, sınıf savaşmaları tarihidir. Özgür ile köle, senyörle serf, bey ile kul, lonca ustası ile kalfa; kısacası ezenle ezilen sürekli birbiriyle karşıtlık içinde olmuş, kimileyin örtük, kimileyin açık kesintisiz bir savaşım, her kesimde tüm toplumun devrim yoluyla dönüştürülmesiyle, ya da savaşan sınıfların ortak yıkımıyla sonuçlanan bir savaşım yürütmüştür." (Marx, 1998; aktaran Ersoy, 2008: 442). Aslında bu ifade Marx'ın dünyasında toplumsal uzlaşmanın ne kadar zor bir şey olduğunu ilamıdır.

Marx'ın toplumsal sınıf yapısında iki farklı ana sınıf vardır: Mülkiyet sahibi kapitalistler ve herhangi bir mülkü olmayan, emeklerini satarak geçimini sağlayan çalışan, yani işçi ya da proletarya (Talas, 1969: 171). Marx, kapitalist gelişim boyunca proletaryanın yaşam kalitesinde ve reel ücret düzeyinde azalmalar olacağına inanmıştır. Ona göre, bu durum kapitalist sistemin ana karakterlerinden biriydi. Bu karakter aynı zamanda sömürülen, yoksul, yıpranmış ama kalabalık, disiplinli, birleşmiş ve örgütlenmiş bir işçi sınıfı yaratmaktaydı. Kapitalist sistemin ana karakterlerinden diğeri ise ekonomiyi elinde tutan büyük işletmelerin varlığıydı. Bu iki karakter çatışacak ve sonunda proletarya iktidarı ele geçirecek diktatörlüğü kurup “insanın insanı sömürmesini” engelleyeceğini ve sınıfsız bir toplum kuracağını ileri sürmüştür (Schumpeter, 2010: 60-75). Sınıfsız bir toplum ortaya çıkarken özel mülkiyet ortadan kaldırılacak, üretim araçları ortak kullanım doğrultusunda herkese devredilecek; insanların çatışan sınıflar hâlinde bölünmesi ve sınıf kavgası ise sona erecektir. Sınıf çatışmasının yer almadığı bu yeni toplumda devlet zamanla ortadan kalkacaktır (Ölmezogulları, 1999: 161).

Sosyalizm, işçilerin egemen olduğu, sosyal güvenlik dâhil insanın ihtiyaçlarının eksiksiz karşılanacağı ve tatmin edileceği, sınıfsız ya da komünist topluma gidecek projenin adı olarak kabul edilmekteydi. Marx, sınıfsız bir toplum konusunda bir plan önermemiştir, nitekim niteliklerini ortaya koymuştur. Sovyet ve Çin sosyalist devrim örnekleri “komünist rejimler” olarak bilinir. Bu rejimlerde bireysel refah, devlet müdahalesi olmadan sağlanamamış ve insanilik arka plana atılmıştır. Bu rejimlerde yurttaşlarına ücretin yanı sıra bir dizi sosyal fayda sağlayan devlet, aynı zamanda iş garantisi de vermiştir. Tam istihdam düzeyi sağlanmıştır. Fiyatlar sübvansede edilmiştir. Eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik tamamen devlet garantisiyle temin edilmiştir (Dean, 2011: 123). Ancak ilerleyen yıllarda sosyalist sistem insanları devlet baskısı altında çaresiz bırakmıştır. Refahlarını artırmamış, düşüncede olmasa da fiiliyatta sistem yıkılmıştır.

Marx, bir refah devleti teorisini değildir. Ona göre devlet, kapitalist sınıfın yönetim aygıtı olarak işlemektedir. Kapitalist sınıfın çıkarlarına hizmet ettiğinden zamanla ortadan kalması gerekmektedir. Lakin, komünist rejimlerde bile ortadan kalmamış, aksine merkezileşmiş ve güçlenmiştir. Sosyalistlere göre, kapitalizmin içinden çıkan refah devleti işçilerin değil sermayedar sınıfın çıkarlarına hizmet etmektedir. Refah devleti, kapitalizmin hem hizmetçisi hem de kahyası olmuştur. Devlet sosyal güvenlik, sağlık ve eğitim politikalarıyla sanayiye sağlıklı, eğitimli işçi sağlamak ve böylece emeğin yeniden üretim maliyetini düşürmektedir. Refah devleti, sosyal hizmetlerle zayıf ve güçsüzlerin maliyetini

kendisi üstlenmektedir. Devlet, sosyal güvenlik ve emek piyasası politikalarıyla da işsiz ya da herhangi bir nedenden dolayı geçici olarak çalışamayanları kontrolü altında tutmayı başarmaktadır. Marx, kapitalizmin temeldeki istikrarsızlığına vurgu yapmıştır ancak refah devleti, kapitalizmin ölümünü hızlandırmamış, çelişkilerini düzenleyerek ayakta kalmasına yardımcı olmuştur (Dean, 2011: 120).

Marx'a göre kapitalist sistem, adalet kavramını sömürünün maskesi olarak kullanmaktadır. Ona göre adalet kavramı eşitsizliklerin meşrulaştırılmasında kullanılan bir alet olmuştur. Oysa adalet, paylaşımdaki temel ilke olan "herkesten kabiliyetine göre alınıp, herkese çalışmasına göre verildiği toplum" da ortaya çıkar (Ersoy, 2008: 444).

Kısaca, Marksist düşünce sosyal güvenlik sistemini kapitalist sistemin bir ürünü olarak gördüğünden reddetmektedir. Ancak sosyalist ülkelerde her şeyin sahibi ve garantisi devlet olduğundan, herkesin sosyal güvenliğinin devlet tarafından temin edilmesi ayrı bir çelişki olarak yaşanmıştır.

Karl Polanyi (1886-1964)

Karl Polanyi, piyasa kapitalizmine köklü eleştiriler yönelttiği Büyük Dönüşüm: Çağımızın Politik ve Ekonomik Kökenleri'ni (The Great Transformation: The Political and Economic Origins of Our Time) 1944 yılında yazmıştır. Aynı yıl Hayek de Köleliğe Giden Yol'u yayınlamıştır. Hayek, sadece piyasanın düzgün işlemesini sağlayacak bir hukuk düzeni kurma ve güvenliği sağlama görevi olan minimal devlet taraftarıydı. Kendi dengesini sağlayan piyasa fikrinin düpedüz ütopya olduğunu vurgulayan Polanyi ise, böyle bir sistemin toplumun insani ve doğal özünü yok etmeden uzun süre devam etmesinin olanaksız olduğunu vurgulamaktadır. Toplumun kendisini savunmak için bazı koruyucu önlemler alacağını ileri sürmektedir (Polanyi, 2011: 194). Bu iki ekonomistin tam zıt fikirlere sahip olduğunu söylemek yanlış olmaz. Buğra ve Ağartan, Polanyi'yi Marksist olmayan sosyalist olarak tanıtmaktadır (Buğra ve Ağartan, 2009: 15). Standing ise, Polanyi'nin faşizm ve devlet sosyalizmi dehşetini yaşadığından refah devletini, piyasa mekanizmasını sosyal bakımdan terbiye edecek bir araç olarak gördüğünü ileri sürmektedir (Standing, 2009: 106). Belirtmek gerekir ki, Polanyi, kendi kurallarına göre işleyen piyasanın neden olduğu sosyal felaketin öncelikle ekonomik değil de kültürel bir olgu olduğunu savunmaktadır (Sayer, 2009: 10). Polanyi'ye göre, bütün toplumlarda üretim ve dağıtım belirli sosyoekonomik entegrasyon prensipleri ile düzenlenir. Bu prensipler yeniden dağıtım, karşılıklılık ve değişim ilkeleridir. Yeniden dağıtım, kurumsal olarak devletin işidir. Karşılıklılık, eş-dost ve akrabalık bağına bağlıdır. Değişim ise piyasanın işidir (Buğra ve Ağartan, 2009: 17). Dolayısıyla, değişim

dağıtımda adeleti sağlamadığından Polanyi, dağıtım görevini piyasadan daha adil yapacağına inandığı devlete vermektedir.

Karl Polanyi'ye göre toplum ekonomik yapıyı çift hareketle şekillendirmektedir. Ona göre çift hareket, iki düzenleyici ilke arasındaki mücadeledir. Birinci ilke kendi kurallarına göre işleyen bir piyasanın kurulması amacını taşıyan ekonomik liberalizm ilkesidir. İkinci ilke ise, piyasanın kendi kurallarına göre işleyişinden ve yıkıcı etkilerinden zarar görenlerin korunmasını amaçlayan sosyal koruma ilkesidir. Sosyal koruma ilkesi: insan ve doğanın aynı zamanda da üretim düzeninin korunmasını amaçlamaktadır. Piyasanın yıkıcı etkilerinden doğrudan doğruya zarar gören çeşitli grupların (özellikle çalışan sınıfların) desteğinden yararlanmakta ve yöntem olarak koruyucu yasal önlemler (sosyal hukuk; iş hukuku, sosyal güvenlik hukuku) ile ekonomik liberalizmi kısıtlayıcı örgütler (sendikalar) ve çeşitli müdahale araçlarını kullanmaktadır (Polanyi, 2011: 194). Bu sayede serbest piyasanın yıkıcı etkileri ortaya çıkarken toplum bunlara karşı sosyal koruma tedbirleri olarak etkileri en aza indirmeyi amaçlamaktadır.

Polanyi, piyasa toplumunu sosyal olarak çözülmüş (disembedded), sosyal ve politik kurumlardan kopmuş ve köksüzleşmiş olarak tanımlamaktadır. Çözülmüş ve köksüzleşmiş bir piyasanın insanlarda güvensizlik ve toplumsal endişe yaratacağını vurgulamaktadır. Toplum ve devlet tarafından oluşturulacak koruyucu karşı hareketlerle; devlet müdahalesi ve sosyal hukuk yoluyla piyasanın toplumsal ve siyasal kurumlardan tümüyle kopmasının ya da onlardan bağımsızlaşmasının önüne geçilmelidir (Çelik, 2004: 2). Polanyi, emeğin ve diğer üretim faktörlerinin metalaşmasını reddetmektedir. Ona göre, emeğin metalaşmasıyla insanlar, "kazanç elde etme" ile "aç kalma korkusu" güdüsüyle yaşayan varlıklara dönüşmektedirler. Bu güdüler, bireyi insani değerlerinden uzaklaştırmaktadır (Özel, 2000: 70). Emeğin metalaşmadan kurtulabilmesi mevcut piyasa sistemi içerisinde belki imkânsız olabilir; ancak sosyal politika uygulamalarının genişletilmesi ve hatta sosyal politikaların güçlendirilmesi yoluyla bu süreç hızlandırılabilir. Diğer yandan Polanyi'ye göre sosyal politikalar, kontrolsüz piyasa ekonomisinin zararlarını ortadan kaldırarak toplumsal bütünleşmeyi sağlayan bir yoldur (Polanyi, 2011, 248). Kısaca, sosyal güvenlik uygulamaları sosyal politika araçlarından biri olduğundan, Polanyi'nin düşüncesinde sosyal güvenlik piyasanın sağlayamadığı sosyal adaletin tesis edilmesinde önemli bir yer tuttuğu söylenebilir.

James O'Connor (1930-...)

James O'Connor refah devletini eleştiren ve özellikle siyasal sınıf mücadelesini öne çıkaran Neo-Marksist bir iktisatçıdır. O'Connor'ın yaklaşımı esas olarak Marx'ın kuramına

dayanır. James O'Connor, sosyal güvenliğin temel amacının genel anlamda yanlış değerlendirildiğini savunmaktadır. Ona göre, işsizlik sigortası, emeklilik maaşı ve tazminat gibi ödemelerin temelinde yatan neden, bu ödemelerden faydalananlara iktisaden ihtiyaç duyulmamasıdır. Kapitalist sistem için bu uygulamaların insani yönünün hiçbir önemi yoktur. Çünkü ona göre teknolojik, konjonktürel ve diğer işsizlik türlerinin yaratacağı kapitalist sistemim kendisidir. Sistem bu kadar işsiz yaratmasaydı sosyal güvenlik sistemleri bu denli yaygınlaşmayacaktı (Çaklı, 2008: 105).

O'Connor'a göre, sosyal nitelikli devlet harcama ve programlarının büyümesi teknelci endüstrilerin büyümesine bağlıdır. Yani, devletin büyümesi teknelci sermayenin genişlemesinin hem nedeni hem de sonucudur. Bundan dolayı, refah harcamalarındaki artışın ekonomik, sosyal ve politik kriz yarattığını ileri sürmektedir. Ona göre, devletin refah harcamalarının maliyetine düşük gelirlilerden oluşan tabanın katlanması, buradan yaratılan fazlanın üst gelir grubuna bırakılması asla kabul edilemez. Maliyetler tabana yayılırken, kârların özel kesim tarafından sahiplenilmesi mali kriz yaratmaktadır. O'Connor'a göre, kapitalist devletin sosyal refah harcamalarını artırmasının nedeni kapitalizmin yaratmış olduğu krizlerin maliyetini sermayedar olmayan sınıf üzerine yıkarken bu sınıfın muhalefetini ve toplumsal tepkisini engellemektir. Gerekirse devlet sistemin meşruiyetini sağlamak için harcama kompozisyonunu değiştirir ve yeni sosyal harcamalar yapar. Bu durum kamu gelirleri ile kamu giderleri arasında bir açık yaratmaktadır. Bu süreç değişmediği müddetçe sürüp gidecektir. O'Connor kamu giderlerinin vergi ve borçlanma ile finanse edilmesinin sınıflar arasındaki maliyetin adil paylaşımında işe yarayacağını savunmaktadır. Çünkü vergi ve borçlanmanın yarattığı yük dolaylı vergilerle ve borç faiz ödemesiyle yine sermayedar olmayan sınıfa yansıtılacaktır. O'Connor'a göre çözüm ise yaratılan fazlanın üst gelir grubuna bırakılması değil devletçe sahiplenilmesidir (Karahanoğulları, 2003: 248-252).

O'Connor kamu harcamalarının her zaman ortak çıkara yönelik kurgulanmadığını, birçok kamu harcamasının özel çıkara hizmet edebildiğini savunmaktadır. O'Connor'e göre kapitalist devlet genelde birbiriyle çelişen iki temel fonksiyonu yerine getirmeye çalışır. Bu fonksiyonlar birikim ve meşrulaştırma (Rosanvallon, 2004:143). Sosyal güvenlik sistemi meşrulaştırma fonksiyonunu üstlenmiş durumdadır. Sosyal sigorta harcamalarını emeğin yeniden üretim maliyetini azaltan kamusal tüketilen mal ve hizmet olarak tanımlamaktadır. O'Connor, sosyal güvenlik sisteminin temel amacının, istihdam edilmekte olan (özellikle teknelci sektör içinde) işçiler arasında bir iktisadi güvenlik yaratarak morali yükseltmek ve disiplini tekrar güçlendirmek olduğunu savunmaktadır. O, sosyal güvenlik sisteminin, işsiz ve

emekli işçileri ılımlaştırarak sosyal ve siyasal istikrara katkıda bulunduğunu da inkâr etmemektedir. Ona göre bu durum, sermaye birikimi ve üretimin büyümesi için zorunlu olan yönetim-emek ilişkilerinin uyumlu duruma getirilmesine katkıda bulunur. Bu nedenle sosyal güvenliğin temel amacı ve sonucu verimliliği, üretimi ve kârları artırmaktır. Bundan dolayı da O'Connor, sosyal güvenliği, işçiler için değil, kapitalistler ve büyük sermaye şirketleri için bir güvenlik olarak görmektedir (Çaklı, 2008: 105).

Kısaca O'Connor, sosyal güvenliğin kapitalist sistemin devamını sağlayan bir araç olduğuna inandığından reddetmektedir.

Clause Offe (1940-...)

Sosyalist bir sosyal bilimci olan Offe'nin sosyal güvenlik sistemi hakkındaki görüşleri onun devlet kuramıyla yakından ilgilidir. Offe'nin devlet kuramının vücut bulmasında 1960'lı ve 70'li yıllarda Almanya'da meydana gelen gelişmelerin etkisi büyüktür (Kaynar, 2013: 8-15). Pierson (1997), Offe'yi Marksizm içinde sosyal demokrat anlayışına yakın bir revizyonist olarak tanımlamaktadır. Revizyonizm ise refah devletini sosyalizme geçişte stratejik bir unsur olarak görmektedir. Offe de James O'Connor ve Ian Gough gibi refah devletinin çelişkili yönlerine vurgu yapan ve özellikle siyasal sınıf mücadelesini öne çıkaran bir iktisatçıdır. Offe, Neo-Marksist düşüncede rönesansı temsil edenlerin arasında yer alır (Çaklı, 2008: 88).

Offe, kapitalist devleti incelemekle işe başlamıştır. O'na göre devlet, toplumun özel ve kamusal alanlarını oluşturan ve düzenleyen kurumsal aygıtlardan, bürokratik organizasyonlardan, resmî ve gayri resmî norm ve kurallardan meydana gelmektedir. Devletin görece özerkliğinin temelinde de bürokratik yapısı yatmaktadır. Bürokrasi, sermaye birikimi sürecinde sınıf mücadeleleri içerisinde bağımsız arabulucu olarak görev alır. Bürokrasinin sağlamış olduğu bu özerklik sayesinde devlet, hiçbir zaman ideal kolektif kapitalist olamaz. Diğer yandan Offe'nin devlet kuramında demokrasi kavramı gizli ancak son derece önemli bir yer kaplamaktadır. Offe'ye göre, devlete meşruiyetini kazandıran unsur, toplumun ortak çıkarını temsil ediyor olması yani halk desteğidir (Kaynar, 2013: 8-15). Offe'ye göre kapitalist bir toplum devletinin varlığı için hem toplumun hem devletin kapitalist olması gerekir. Devletin kapitalist olması tek başına kapitalist bir toplum devletini yaratamaz. Devlet bölüştürücü ve üretici politikalara sahiptir. Bölüştürücü politikalarla devlet, daha önce üretilmiş bulunan değer paylaşılmasında düzenleyici rol oynamaktadır. Üretici politikalarla ise birikim süreci için gerekli mal ve hizmetlerin üretiminde bizzat görev alır. Offe'nin

üçüncü seçici mekanizması olan gizleyici seçmede devletin sınıflara karşı tarafsız görüntülerini sürdürmek zorunda olması vurgulanır (Çaklı, 2008: 103).

Offe, piyasa mekanizması ile refah devletinin çelişen yönlerini ortaya kayarak refah devletini eleştirmiştir. Tam rekabetçi serbest piyasa ekonomisi ile merkezi-otoriter planlamacı ekonomi arasında orta yol bulmaya çalışan refah devletinin iktisadi krizlere çözüm bulması imkânsızdır. Onun görüşüne göre, plan ile piyasa bağdaşmaz. Bunun altında yatan neden ise refah devletinin ekonomiye ancak vergileri kullanarak müdahale edebilmesi ve serbest piyasanın ise bu müdahaleyi kabul etmemesidir. Söz konusu müdahalenin sonucunda refah devletinin vergi gelirleri azalacaktır. Bu şekilde de refah devleti piyasanın sorunlarını daha da kötüleştirerek kendi kendini de ayakta duramaz hâle getirecektir. Bu bağlamda Offe'ye göre, refah devleti yaklaşımı sosyoekonomik problemlerde kifayetsiz kalmaktadır. Offe, refah devletine karşılık bir alternatif de sunmamaktadır (Arslan, 2003: 1). Offe'ye göre refah devleti, iktisadi sınıflar arasında bir barış formülüdür. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra zengin kapitalist demokrasilerde emek-sermaye arasında çatışmayı engellemek için ortaya konulmuştur. Bu devlet modeli içerisinde sıradan vatandaşların desteklenmesinde ve kamu politikalarının biçimlendirilmesinde işçi sendikalarına formel bir rol tanınması esastır (Şahin, 2009: 176).

Sosyal Liberal Düşünce

Sosyal liberaller, devletin müdahaleci olması ve sosyal güvenlik alanında devletin sürekli genişleyen görev üstlenmesi gerektiği görüşünü savunduklarından klasik liberallerden ayrılırlar. Sosyal adaleti savunanların başında John Maynard Keynes (1883-1946) gelir. Bu düşünceyi savunan diğer iktisatçılar “adalet teorisi” ile John Rawls (1921-2002) ve “dengeleyici güç yaklaşımıyla” John Kenneth Galbraith'dir (1908-2006).

John Maynard Keynes (1883-1946)

1920 ve 1930'ların yoksulluk ve işsizlik düzeyi, Nazizm ve II. Dünya Savaşı ile doruğa ulaşmıştı. 1936'da İstihdam, Faiz ve Paranın Genel Teorisi'ni (General Theory of Employment, Interest and Money) yayınlayan Keynes, makro ve mikro ekonomi teorileri arasında ilk net bir ayrımı ortaya koyan iktisatçıdır. Keynes'in makro teorisi, talep yönlü iktisadın temellerini oluşturdu. Keynes'e göre, ekonomi davranışlarını belirleyen faktörler bir bütündür; bireysel faktörlerin toplamı değildir. İşsizlik ise ne arz ne de fiyatın yalın sorunudur; talebin bir sorunudur. Çare ise işsizlik ödeneği ve istihdam yaratan kamu yatırımlarıdır (Townsend, 2002: 1-3).

Keynes, New-Deal politikalarına katkıda bulunmuştur. İşsizlik ve büyük kamu harcamalarına duyulan ihtiyaç hakkındaki görüşleri ABD’de itibar görmüştür. Keynes’in işsizliğin azaltılması hakkındaki görüşleri tamamen sosyal karakterlidir. Keynes, hem planın hazırlanmasında yardımcı olmuş, hem de 1942’nin Aralık ayında yayınlanan rapordan önceki kritik aylarda sık sık Beveridge ile buluşmuştur. Örneğin, daha iyi bir emeklilik sistemi için fon sisteminden ziyade dağıtım sistemini ve gönüllü ve özel sigortacılığa nazaran devletin sosyal sigorta anlayışının kuvvetlendirilmesini önermiştir (Timmins,1995; aktaran Özdemir, 2007:196). Keynes ve Beveridge’in “liberal kolektivizm” felsefesini temel alan sosyal güvenlik sisteminin ana özellikleri şunlardır: Sosyal güvenliğin bütün nüfusu kapsamaması; ücretlileri ve kendi işinde çalışanları ve bunlara bağımlı nüfusu da çerçevesine alması; sosyal güvenlik sistemine katılımın zorunlu olması; gelir kaybına yol açan bütün temel riskleri kapsamaması; sosyal güvenlik sisteminin katılanların ödediği primlerle finanse edilmesi; katkıların ve prim ödemesinden yararlanmanın otomatik olmasını sağlaması; sosyal güvenliğin sınırlı bir asgari geçim düzeyi sağlaması; katkıların, yani prim ödemelerinin tek oranlı olmasıdır (Arın, 2013: 325).

Keynes, Ricardo’nun yoksula yardım edilmesinin hata olduğuna dair fikirlerine karşı gelmiştir. Keynes’e göre, Ricardo’nun birçok sosyal adaletsizlikleri ve açık zulümleri, büyüme yolunda kaçınılmaz birer olay olarak izah etmesi ve bunları değiştirmeye kalkışmanın, netice itibariyle, iyilikten ziyade kötülüğü neden olacağını söylemesi, ona, devlet makamlarında himayeden başka bir şey kazandırmamıştır (Keynes, 1959: 319). Keynes kapitalist sisteme inanmış biri olmakla birlikte, bırakınız yapsınlar felsefesini terk ederek piyasaya devlet müdahalesini savunması nedeniyle klasik liberalizmden ayrılmaktadır. Ona göre, serbest piyasa ekonomisi kendi başına bırakıldığında ekonomik gelişmeyi sağlamada yeterli olamaz ve bu nedenle de devlet müdahalesi gereklidir (Erbaş, 2009: 59). Onun makro ekonomisi planlamaya ve sosyal kalkınmaya sıkı sıkıya bağlıdır. Bu olgu Adam Smith, Ricardo ve Malthus ile inşa edilen iktisadi düşüncüyü yeniden inşa etmek anlamına gelmektedir. Ona göre, hükümetler talebin kurumsal yapısına katkıda bulunmaya mecburdur. Özellikle kriz zamanlarında piyasalar kendi kendilerini toparlayamaz ve bireyler ulusal çıkarları düşünerek hareket edemezler ve de etmezler. Hükümet, bu durumda sorumluluktan kaçamaz; aktif ve hatta dominant faktör olarak müdahale etmesi gerekir (Townsend, 2002: 2-4).

Keynes’e göre kapitalizm, ekonomik etkinlik ve kişisel özgürlüklerde göstermiş olduğu başarıyı, tam istihdama ulaşmada ve sosyal adaleti sağlamada gösterememiştir

(Ölmezoğulları, 1999: 87). Ona göre, işsizlik, bir işgücü arzı problemi değil, aksine talep sorunudur; dolayısıyla işsizlere yönelik maksimum işsizlik ödenekleri ve devletin iş yaratmak amacıyla yapacağı yatırımlar soruna köklü bir çözüm olabilecektir. Keynes, kapalı bir ekonomik sistemde, işsizlik ödenekleri diğer tüketicilerden sağlanan transferlerle oluşturulduğu zaman tüketimdeki artış çarpan etkisiyle millî geliri de arttıracığını ileri sürmüştür. Keynes'e göre, işsizlik ödenekleri hem efektif talebi etkileyecek hem de iktisadi dalgalanmayı azaltacaktır (Keynes, 1962: 441). Bu tür ödemelerin kamuda yük yaratacağının farkında olan Keynes, bayındırlık işleri aracılığıyla istihdam yaratılmasına önem vermiştir. Keynes'e göre, bayındırlık işlerinden elde edilen gelir, masraflarından birkaç kat fazla olur ve şiddetli işsizlik zamanlarında gelirden ayrılan tasarruf kısmının az olduğu düşünülürse, bu bayındırlık işleri, kamunun katlandığı yardım masraflarını azaltmış olur (Keynes, 1962: 446). Buradan da anlaşılacağı üzere Keynesyen iktisatta amaç, devletin aktif müdahaleleriyle ekonomide tam istihdamın sağlanmasıdır. Keynes, devlete tam istihdamın sağlanmasının yanında sağlık, eğitim, çevre sorunları, konut yapımı, işsizlik sigortası, emeklilik gibi konularda da sorumluluk vermektedir. Keynesyen iktisat, etkinlik ile eşitlik arasında önemli bir tercih yapmaz. Keynes'in politikaları, piyasa etkinliğini sosyal adalet ile ilişkilendirmiştir.

John Rawls (1921-2002)

Rawls, liberal ekonomin yarattığı sorunlar ve büyüyen eşitsizlikler gibi konular üzerinde durarak, liberal iktisadi anlayışı "bölüşürücü adalet" kaygısıyla yeniden kurgulayan bir liberal iktisatçıdır. Her bireyin kendi çıkarlarını gözettiği serbest piyasa ekonomisinde genel refahın artacağını, geriye bu refahtan yararlanamayan az sayıda insanın kalacağını, devletin görevinin de, piyasanın işleyiş dinamiklerini bozmadan, bu dezavantajlıların ihtiyaçlarını karşılamak olduğunu vurgulamaktadır (Özdemir, 2007: 76). Rawls, adalet anlayışını refahın bölüşümü ile ilişkilendirmektedir. Bu yaklaşım açısından, adaletin sağlanması için yalnız "herkes için geçerli eşit temel özgürlükler" yeterli değildir, toplumsal ve ekonomik eşitsizliklerin "en az avantajlı olana en büyük yarar sağlayacak" biçimde düzeltilmesi gerekmektedir (Koray, 2007: 42).

Buradan hareketle Rawls, fırsat eşitliği, sosyal güvenlik, kamu sağlığı ya da fakirlere sosyal yardım gibi sosyal politikalardan elde edilecek sonucun mutlak bir eşitlik olmak zorunda olmadığına inanmaktadır. Rawls, fırsat eşitliği yaratan tüm politikaları devlete yüklemiştir. Devletin, toplumdaki herkese eşit fırsatlar tanıyacak eğitim imkânları sağlaması, sosyal ayrımcılıkları müdahalelerle önlemesi, ağır fakirliği ve işsizliği önlemesi, sağlık ve emeklilik için sigortalar kurması gibi çeşitli düzenlemeler yapması gerekir. Böylece, yaratılan

mal ve hizmetlerden toplumun tüm kesimleri faydalanabilir. Rawls'a göre toplam mal ve hizmetlerin arzındaki artışın anlamlı olabilmesi, birçok insanın bundan yararlanabilme imkân ve ihtimaline bağlıdır. Sadece belirli bir grubun faydalanması tek başına anlamlı veya onaylanabilir bir sonuç değildir. Bunlara rağmen Rawls özünde bireycidir. Birey için doğru olan rasyonel kararların toplum için de doğru olacağını savunmuştur. Toplumlar da bireyler gibi rasyonel kararlar alabilirler. Rawls aslında, toplumun tümünün refahını artıracak karar alma ve politika uygulama görevini sosyal kurumlara yüklemiştir. Ona göre, sosyal kurumlar hiç kimsenin refahında bir azalma olmadan toplum refahını artırma gücüne ve yeteneğine sahiptir. Böylece, sosyal adalet ve ekonomik etkinlik kurumlar aracılığıyla sağlanmış olur (Rawls, 1973: 320-327).

Rawls'a göre üst makam ve mevkilerde yer almanın şartı topluma fayda sağlayabilmedir. Rawls'çu ahlakta esas önemli olan en alttakilerin refahını artırmaktır ve en alttakinin refahını her ne artırıyorsa o adildir (Ecer, 2013). Eşitliğin adalet sağlayıcı olması için fakirliği azaltması gerekir. Fakirliği azaltmayan eşitliği savunmanın bir anlamı yoktur. Buradan da anlaşılacağı üzere Rawls, sosyal adalet ve eşitliği, yoksulluğu azaltması koşuluyla savunmaktadır. Refah devleti uygulamalarını sigorta mekanizmasına benzeten Rawls, gelir dağılımının bozulduğu durumlarda herkesi tatmin edecek gelir dağılımını düzenleyecek sosyal mekanizmalar yaratacağını ileri sürmektedir. O'na göre bu mekanizmalar, geliri yoksullarının lehine olacak şekilde yeniden dağıtırlar. Böylece, alt gelir kesimine yapılan transferler sonucunda alt ile üst gelir grubu arasındaki farkın kapanması nihai olarak dağılımda eşitliğin sağlanmasına neden olur. Sosyal güvenlik sistemlerinin altında yatan gerçek, bireysel ihtiyaçtan veya güdülerin toplamından oluşan sosyal güdüdür. Herkesin yardıma, muhtaç duruma düşme ihtimali olması, insanların sosyal güvenlik taraftarı olmasının temel nedeni olarak kabul edilir. Yani, kendi faydasını maksimize etme peşine düşen iktisadi birey, sosyal risklere karşı sosyal sigorta talebini artırır. Kısaca, bireysel çıkar sosyal güvenlik sisteminin varlığını açıklayabilmektedir. Bu da Rawl'ın sosyal güvenlik ve adalet hakkında liberal görüşlere sahip olduğunu gösterir (Fouarge, 2003: 13).

John Kenneth Galbraith (1908-2006)

Sosyal devlet düşüncesiyle dönemin önemli yaklaşımlarından biri "kurumcu iktisat"ın ABD'deki öncü isimlerinden biri olan J.K. Galbraith, liberal iktisatçıların tersine siyaseten liberalizmi, iktisaden de belli bir devletçiliği savunur ve bundan dolayı da bazıları için sosyal bir teorisyendir. (Alp, 2009: 268; Yılmaz, 2008: 72). Klasik liberallerin "görünmez el" kavramına karşı "dengeleyici güç" kavramını iktisat literatürüne kazandırmıştır. (Kesting,

2010: 182). Monopoller dünyasında dengeleyici güç kavramının çağın kaçınılmaz gerçekliği olduğunu ileri süren Galbraith, asıl sorunun monopollerin ortadan kaldırılmasından çok, üretici ve tüketiciler yönünden karşılıklı dengenin oluşturulması olduğunu ifade etmektedir. İktisadi sorunların temelinde yatan nedenin bir grubun diğeri üstünde sağladığı üstünlük olduğunu belirtmiştir. Ona göre, dev monopoller karşısında sendika örgütlenmesinin geliştirilmesi ve tüketici örgütlerinin güçlenmesi gerekmektedir (Yılmaz, 2008: 78).

Sanayi toplumu, üretim artışında göstermiş olduğu başarıyı bölüşümde gösterememiştir. Özellikle kamu kesiminin yetersizliğine değinen Galbraith, özel kesimle kamu kesiminin birbirinin tamamlayıcısı olduğuna inanmaktadır. O, devletin toplumsal tabakalar arasındaki farklılıkları azaltmak için yatırım yapması gerektiğini savunmaktadır. Ona göre, toplumsal yaşam kalitesinde artış refah harcamalarının artırılmasına bağlıdır. Bu açıdan sosyal amaçlı olan yoksulluk yardımı, eğitim yardımı, adaletin sağlanması gibi toplumun geneline hizmet eden kamu harcamalarının artırılması şarttır. Galbraith'a göre kamu harcamaları hem toplumsal refahı hemde büyümeyi artıracak şekilde yapılmalı ve bu harcamalar vergilerle finanse edilmelidir (Yılmaz, 2008: 90-118). Refah devletinin sadık savunucusu olan Galbraith, hükümetlerin eğitimi, sağlığı ve sosyal güvenliği koruyucu ve kollayıcı politikalar izlemesi gerektiğine inanmaktadır. Onun görüşüne göre, hükümetler ve bireyler, ekonomik refahın nimetinden faydalanamayan ve yoksulluk içinde yaşayanlara yardım etmede daha fazlasını yapmalıdır (Clapham, 2000:1). Millî eğitim, toplu konut, sosyal güvenlik ve diğer sosyal harcamalar ile fakirlerin tüketim kalıplarını varlıklarının düzeyine yaklaştırmaya katkıda bulunmalıdır (Galbraith ve Salinger, 1998: 127).

Galbraith'e göre yoksulluğun iki farklı nedeni vardır. Birincisi, sosyal güvenlik ağı (social welfare safety net) gibi kurumlardır. Sosyal güvenlik ağı, sosyal dengesizliklerin varlık nedenidir. Ona göre, şayet sosyal güvenlik ağı gibi kurumlar yoksulluğu azaltmıyorsa yapılacak iş yenisini inşa etmektir. İkinci neden ise fakirlerin kendi başlarına üstesinden gelemedikleri yoksulluk tuzağıdır. Diğer bir ifadeyle kapitalist sınıfın "yoksul kitle" talebidir. Ona göre, modern büyük işletmelerin olduğu bir dünyada yoksulluk refaha dönüştürülemez. Mevcut sistem içerisinde iktisadi güç büyük şirketlerde toplanmakta ve sosyal-çevresel dengesizlikler ise bu büyük şirketleşmenin sonucu olarak ortaya çıkmakta ve yoksul kitleyi yaratmaktadır (Dunn ve Pressman, 2005: 178). Galbraith yoksul kitlenin, eğitim ile kalifiye beşeri sermayeye dönüştürülebileceğine inanmaktadır. Galbraith, beşeri sermaye yatırımlarını emeğin marjinal verimliliğini artırdığından dolayı önemser. Bu yolla yoksulluğun azalacağını savunur (Dunn ve Pressman, 2005: 161). Bireysel yetenekleri ve geliri artırmak için beşeri

sermayenin eğitilmesi ve geliştirilmesi gerektiği fikri Galbraith ile klasik iktisatçıların hemfikir olduğu noktadır. Ancak o, Hayek'in bir ahlak sorunu olarak gördüğü adil gelir dağılımı ahlaktan çok bir gerçekçilik ve uygulama sorunu olduğuna inanmaktadır. Hatta ona göre geleneksel çözümler gelir bozukluğunu gidermemekte bizatihi artmaktadır. (Galbraith ve Salinger, 1998:140-152). Dengesizliği gidermede Galbraith hükümet müdahalesini meşru ve geçerli bir yol olarak görmektedir (Kesting, 2010: 189)

Sonuç

A. Smith'in özgeciliği hariç klasik iktisatçılar kamu sosyal güvenlik uygulamalarını kabul etmemektedirler. Onlara göre kamu sosyal güvenlik uygulamaları devletin ekonomiye müdahalesini ve ekonomideki payını artırmaktadır. Bu durum piyasa mekanizmasının işleyişine zarar vermektedir. Onlara göre devlet sadece piyasanın işlemlerini sağlamalıdır. Sosyal güvenliğinde piyasadan temin edilmesi gerektiğini savunmaktadırlar.

Sosyalist düşünce sosyal güvenlik sistemini kapitalist sistemin bir ürünü olarak gördüğünden reddetmektedir. Kamu sosyal güvenlik uygulamalarının başarılı olması refah ekonomisinin başarı olması ile eş anlamlı olduğundan bu durum devrimi geçiktirecektir. Dolaysiyel devrimi geçiktiren hiçbir uygulama kabul edilemez. Buradan da görüldüğü gibi farklı nedenlerden olsa da klasiklerle sosyalistler birlikte kamu sosyal güvenlik uygulamasına karşı gelmektedirler.

Sosyal liberaller ise devletin müdahaleci olması ve sosyal güvenlik alanında devletin sürekli genişleyen görev üstlenmesi gerektiği görüşünü savunmaktadırlar ve bu açıdan klasik liberallerden ayrılırlar. Her bireyin kendi çıkarlarını gözettiği serbest piyasa ekonomisinde genel refahın artacağını, geriye bu refahı yararlanamayan az sayıda insanın kalacağını, devletin görevinin de, piyasanın işleyiş dinamiklerini bozmadan, bu dezavantajlıların ihtiyaçlarını karşılamak olduğunu vurgulamaktadır. Bu açıdan sosyal liberallere göre kamu sosyal güvenlik uygulamaları kapitalist sistemin sosyal adaleti sağlamada gösteremediği başarıyı telafi edecek uygulamadır.

Kaynakça

Alp, S. (2009). "Refah Devleti Düşüncesinin Gelişimi ve Bir Liberal Alternatif Olarak Üçüncü Sektör", Maliye Dergisi, 156 (1), ss.265-279.

Arın, T. (2013). *Kriz, Devlet, İktisat ve Sosyal Güvenlik politikaları Seçilmiş Yazılar*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 550s.

Arslan, B. (2003). "Prychitko, L. D. Markets, Planning and Democracy",

<http://turdoc.com/docs/index-206966.html>, Erişim Tarihi: 07.05.2013.

Buğra, A. ve Ağartan, K., (Ed) (2009). 21.Yüzyılda Karl Polanyi'yi Okumak, İletişim Yayınları, İstanbul, 357s.

Clapham, B. (2000). "World of Ideas: John Kenneth Galbraith", Canadian Investment Rivew, 1,

<http://www.investmentreview.com/print-archives/winter-2000/world-of-ideas-john-kenneth-galbraith-729/>, Erişim Tarihi: 25.04.2013.

Çaklı, S. (2008). "Devlet Harcamaları: Birikim ve Meşrulaştırma", Ekonomik Yaklaşım, 19 (Özel Sayı), ss. 85-119.

Çelik, A. (2004). "AB Sürecinin En Uyumsuz Alanı: Sosyal Haklar", Birikim, 184 (10), ss. 1-12.

Dean, H. (2011). "Sosyalist Perspektif", Sosyal Politika Kuramlar ve Uygulamalar, Ed.: Pete Alcock, Margaret May ve Karen Rowlingson, Siyasal Kitapevi, ss. 118-127.

Dunn, P.S. ve Pressman, S. (2005). "The Economic Contributions of John Kenneth Galbraith", Review of Political Economy, 17(2), ss.161-209.

Ecer, A. (2013). "Siyaset Felsefesinde Bir Restorasyon: John Rawls ve "Bir Adalet Teorisi", Yeni Yüksektepe E-Dergi, (63).

Erbaş, H. (2009). *Küreselleşme Kapitalizm ve Toplumsal Dönüşümler*, 1. Basım. Ankara: Palme Yayn. s.212

Ellison, N. (2011). "Neo-Liberalizm", Sosyal Politika Kuramlar ve Uygulamalar, Ed.: Pete Alcock, Margaret May ve Karen Rowlingson, Siyasal Kitapevi, ss. 87-97.

Ersoy, A. (2008). *İktisadi Teoriler ve Düşünceler Tarihi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 800s.

Fouarge, D. (2003). Costs of Non-Social Policy: Towards an Economic Framework of Quality Social Policies—and the Costs of Not Having Them, Report for the Employment and Social Affairs DG.

http://www.ucc.ie/social_policy/EU-docs-socpol/final_en.pdf, Erişim Tarihi: 05.09.2012.

Friedman, M. (2011). *Kapitalizm ve Özgürlük*, Çev.:D. Erberk ve N.Himmetoğlu, Plato Film Yayınları, İstanbul, 275s.

- Galbraith, J.K. ve Salinger, N. (1998). *Pazar Ekonomisi Masalı ve Gerçekler Ekonomi Üzerine Hemen Her Şey*, Çev: Ö. Ozankaya, Cem Yayınevi, ISBN: 975-406-670-1, 207s.
- Hayek, F.A. (1991). *Liberal Bir Sosyal Düzenin İlkeleri*, Çev.: Atilla Yayla, Yeni Forum, 2 (263), <http://www.yeniforum.com/hayek.htm>, erişim Tarihi: 02.07.2013.
- Heilbroner, R. (2008). *İktisat Düşünürleri Büyük İktisat Düşünürlerinin Yaşamları ve Fikirleri*, Dost Kitapevi, Ankara, 295s.
- Karahanoğullar, Y. (2003). Türkiye’de “Devletin Mali Krizleri, (9), ss.247–276.
- Kaymak, M. (2013). “Adam Smith’i Anlamak”, <http://www.ozgurlukdunyasi.org/arsiv/32-sayi-212/251> Erişim Tarihi: 5.07.2013.
- Kaynar, A.K. (2013). “Devlet Kuramları: Claus Offe'nin Devlet Kuramı”, http://www.academia.edu/2294473/Devlet_Kuramlari_Claus_Offenin_Devlet_Kurami, Erişim Tarihi: 12.03.2014.
- Kesting, S. (2010). “A Radical Economist?”, *International Journal of Social Economics*, 37(3), ss.179-196.
- Keynes, J. M. (1959). Çalışma Faiz ve Para Hakkında Genel Teori (1), çev: Ali Erginay, 1959. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 16(1-4), 459ss. <http://auhf.ankara.edu.tr/dergiler/auhfd-arsiv/AUHF-1963-20-01-04/AUHF-1963-20-01-04-Keynes.pdf>, Erişim Tarihi: 12.03.2013.
- Keynes, J. M. (1962). Çalışma Faiz ve Para Hakkında Genel Teori (1) çev: Ali Erginay, 1962. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 19(1-4), <http://auhf.ankara.edu.tr/dergiler/auhfd-arsiv/AUHF-1962-19-01-04/AUHF-1962-19-01-04-Keynes.pdf>, Erişim Tarihi: 12.03.2013.
- Koray, M. (2007). “Sosyal Politikanın Anlamı ve İşlevini Tartışmak”, *Çalışma ve Toplum*, (4), ss.19-56.
- Kovancı, O. (2002). Hayır Anlayışından Sosyal Devlete: İngiliz Yoksul Yasalar, *Mülkiye Dergisi*, 27(239), ss. 255-278.
- Kurt, S. (2006). Hayek’in Özgürlük ve Adalet Teorisi, *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3), ss.199-213.

- Land, H. (2011). “ Özgeçilik, Karşılıklılık ve Yükümlülük”, Sosyal Politika Kuramlar ve Uygulamalar, Ed.: Pete Alcock, Margaret May ve Karen Rowlingson, Siyasal Kitapevi, ss. 75-85.
- Malthus, T. R. (1826). An Essay on the Principle of Population, 6th Edition, <http://www.econlib.org/library/Malthus/malPop.html>, Erişim Tarihi: 15.05.2013.
- Meek, R.L. (2013). Malthus – Geçmişte ve Bugün: Bir Tanıtma Denemesi www.solyayinlari.com/pdf/nu_meek.pdf , Erişim Tarihi: 12.03.2013.
- Ölmezoğulları, N. (1999). Ekonomik Sistemler ve Küresel Kapitalizm, Ezgi Kitapevi Bursa, 290s.
- Özdemir, S. (2007). *Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti*, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, Yayın No: 2007-57, İstanbul, 509s.
- Özel, H. (2000). “Ölümün Politik İktisadı: Polanyi ve Marx'ın İnsan Anlayışlarına Dayanan Bir Deneme”, Hacettepe Üniversitesi İİBF Dergisi, 18 (2), ss. 61-81.
- Öztürk, N. (2010). “Klasik Ve Neoklasik İktisatta Gelir Bölüşümü”, Çalışma ve Toplum, 1(24), ss. 59-90.
- Polanyi, K. (2011). *Büyük Dönüşüm, Çağımızın Siyasal ve Ekonomik Kökenleri*, Çev.: A. Buğra, İletişim yayınları, İstanbul, 411s.
- Rawls, J. (1973). “Distributive Justice”, Economic Justice, Ed.: E.S. Phelps, Penguin Education, Middlesex, ss. 319-363
- Ricardo, D. (2013). *Siyasal İktisadın ve Vergilendirmenin İlkeleri*, Çev.: B. Zeren, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 395s.
- Rosanvallon, P. (2004). *Refah Devletinin Krizi*, Çev.: Burcu Şahinli, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, 159s.
- Sayer, A. (2009). *Önsöz. 21. Yüzyılda Karl Polanyi'yi Okumak*, Ed.: Ayşe Buğra ve Kaan Ağartan, İstanbul, 357s.
- Schumpeter, J.A. (2010). *Kapitalizm, Sosyalizm ve Demokrasi*, Çev.: H. İlhan, Alter Yayıncılık, Ankara, 398s.
- Smith, A. (2013). *Milletlerin Zenginliği*, Çev.: H. Deren, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 1094s.

Standing, G. (2009). “Küresel Dönüşümde Emegın Yeniden Metalaşması”, 21.Yüzyılda Karl Polanyi’yi Okumak, Ed.: Ayşe Buğra ve Kaan Ağartan, İstanbul, 357ss.

Şahin, Y.E., 2009. “Küreselleşme ve İnsan Hakları”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi, 2 (4), ss.174 -178.

Talas, C. (1969). *Ekonomik Sistemler*, Sevinç Matbabası, Ankara, 415s.

Townsend, P. (2002). “The Restoration of Universalism, The Rise and Fall of Keynesian Influence on Social Development Policies”, Social Policy in a Development , The United Nations Research Institute for Social Development (UNRISD), November 2002, Geneva.

Yılmaz, S. (2008). “John Kenneth Galbraith’ın İktisadi Düşünceye Katkıları Üzerine Bir Değerlendirme”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, İktisat Tarihi Bilim Dalı Doktora Tezi, İstanbul.